

Obsah:

1. Úvod k látkám ovlivňujícím CNS	1
1.1. Organizační principy v CNS	3
1.1.1. Mozkové struktury a jejich funkce	5
1.2. Neurotransmise v CNS	12
1.2.1. Typy neuronálních spojení a vedení vzruchu	13
1.2.1.1. Struktura neuronu a synapse	14
1.2.1.2. Typy neuronálního spojení	15
1.2.1.3. Membránové potenciály a vedení vzruchu neuronem	16
1.2.1.4. Indukce postsynaptických potenciálů	18
1.2.2. Neurotransmitery	19
1.2.3. Neurohormony, neuromodulátory a neuromediátory	20
1.3. Mozkové neurotransmitery	21
1.3.1. Aminokyseliny	22
1.3.1.1. GABA	22
1.3.1.2. Glycin	23
1.3.1.3. Glutamát a aspartát	23
1.3.2. Biogenní aminy	23
1.3.2.1. Acetylcholin	24
1.3.2.2. Katecholaminy	24
1.3.2.3. 5-Hydroxytryptamin	24
1.3.2.4. Histamin	25
1.3.3. Polypeptidy	27
1.4. Účinky látek na CNS	27
1.4.1. Faktory ovlivňující účinky látek v CNS	27
1.4.1.1. Hemato-encefalická bariéra	27
1.4.1.2. Specifický a nespecifický účinek	28

1.4.2. Základní typy účinku látek v CNS	29
1.4.2.1. Interakce dvou látek s centrálními účinky; vliv funkčního stavu CNS	29
1.4.2.2. Perspektivy rozvoje nových látek s účinky na CNS	31
2. Celková anestetika	32
2.1. Celková anestézie a její provedení	33
2.1.1. Druhy celkové anestézie	33
2.1.1.1. Účinky celkových anestetik a mechanismus jejich účinku	34
2.1.1.2. Stadia celkové anestézie	35
2.1.1.3. Nežádoucí účinky celkových anestetik	35
2.1.2. Provedení celkové anestézie	36
2.1.2.1. Anestetické přístroje	36
2.1.2.2. Premedikace a medikace v průběhu celkové anestézie	37
2.1.2.3. Kombinace celkových anestetik	37
2.2. Látky používané k jednotlivým druhům celkové anestézie	38
2.2.1. Inhalační celková anestetika	39
2.2.1.1. Farmakokinetika	39
2.2.1.2. Jednotlivé látky, jejich účinky a přípravky	40
2.2.2. Intravenózní celková anestetika	44
2.2.3. Disociační celková anestetika	48
2.3. Neuroleptanalgézie	49
3. Ethylalkohol	51
3.1. Základní vlastnosti	51
3.1.1. Osud v organismu	51
3.1.1.1. Absorpce a distribuce	51

3.1.1.2. Metabolismus	52
3.1.2. Účinky	53
3.1.2.1. Mechanismus účinku	53
3.1.2.2. Lokální účinky	53
3.1.2.3. Celkové účinky	53
3.1.2.4. Interakce ethanolu s jinými látkami	55
3.1.3. Terapeutické užití	55
3.2. Otrava ethanolem	56
3.2.1. Akutní otrava	56
3.2.2. Závislost na ethanolu	56
3.2.2.1. Symptomatologie závislosti na ethanolu	57
3.2.2.2. Terapie závislosti na ethanolu	57
4. Hypnotika	59
4.1. Fyziologie a patofyziologie spánku	60
4.1.1. Fáze spánku	60
4.1.2. Poruchy spánku	60
4.2. Základní vlastnosti hypnotik	62
4.2.1. Chemická struktura	62
4.2.2. Farmakodynamika, indikace a nežádoucí účinky	64
4.2.2.1. Mechanismus účinku	64
4.2.2.2. Indikace hypnotik	67
4.2.2.3. Nežádoucí účinky	68
4.2.3. Farmakokinetika	70
4.3. Skupiny hypnotik	73
4.3.1. Benzodiazepiny	73
4.3.1.1. Jednotlivé přípravky benzodiazepinů	73
4.3.1.2. Látky s vlastnostmi podobnými benzodiazepinům	74

4.3.1.3. Otrava benzodiazepiny a flumazenil	75
4.3.2. Barbituráty	76
4.3.2.1. Jednotlivé přípravky barbiturátů	76
4.3.2.1. Otrava barbituráty	76
4.3.3. Ostatní nebarbiturátová hypnotika	77
4.3.3.1. Látky strukturálně podobné barbiturátům	77
4.3.3.2. Ostatní hypnosedativní látky	77
4.3.3.3. Hypnotika a sedativa rostlinného původu	78
5. Antiepileptika	79
5.1. Obecné poznámky	79
5.1.1. Klasifikace epileptických záchvatů	80
5.1.2. Mechanismus vzniku epilepsie	80
5.1.3. Mechanismy účinku antiepileptik	82
5.2. Principy léčby epilepsie a volba látek	84
5.3. Skupiny antiepileptik	84
5.3.1. Vztah mezi chemickou strukturou a účinkem	84
5.3.2. Výběr látek pro léčbu epilepsie	84
5.4. Vlastnosti jednotlivých antiepileptik	86
5.4.1. Hydantoiny	86
5.4.2. Barbituráty a deoxybarbituráty	87
5.4.3. Sukcinimidy (Deriváty kys. jantarové)	88
5.4.4. Kyselina valproová (Dipropylacetát)	88
5.4.5. Benzodiazepiny	90
5.4.6. Iminostilbeny	90
5.4.7. Lamotrigin	91
5.4.8. Další antiepileptika	92
5.5. Látky vhodné pro léčbu status epilepticus	94

6. Antimigrenotika	95
6.1 Úvodní poznámky o migréně a klasifikaci bolestí hlavy	95
6.2. Látky používané k léčbě migrény	97
6.2.1. Látky používané při záchvatu migrény	98
6.2.1.1. Základní látky	98
6.2.1.2. Specifické látky	99
6.2.2. Látky užívané k profylaxi vzniku migrény	100
7. Antiparkinsonika a antispastika	102
7.1. Antiparkinsonika	103
7.1.1. Charakteristika parkinsonského syndromu	103
7.1.2. Dopaminergní antiparkinsonika	106
7.1.2.1. Nepřímě působící dopaminergní látky	106
7.1.2.2. Dopaminergní agonisté	110
7.1.3. Anticholinergní antiparkinsonika	111
7.1.3.1. Klasická anticholinergika	112
7.1.3.2. Antihistaminika-anticholinergika	113
7.1.4. Inhibitory KOMT	114
7.1.5. Další látky	115
7.3. Antispastika	115
7.4. Centrální myorelaxancia	116
8. Látky používané při léčbě Alzheimerovy nemoci	119
8.1. Obecné poznámky k Alzheimerově nemoci	119
8.2. Farmaka pro léčbu Alzheimerovy nemoci	120

8.2.1. Inhibitory cholinesterázy	121
8.2.2. Další látky pro léčbu Alzheimerovy nemoci	121
8.2.2.1. Estrogeny	121
8.2.2.2. NSPZL	122
8.2.2.3. Antioxidancia	122
8.2.2.4. Látky s nejasným mechanismem účinku	122
9. Centrální analeptika a konvulziva	123
9.1. Látky tlumící inhibiční neurony	124
9.2. Látky stimulující excitační neurony	124
10. Emetika, antiemetika a antivertiginóza	125
10.1. Regulace zvracení	125
10.1.1. Neurotransmitery účastnící se při zvracení	127
10.1.2. Nejznámější emeticky působící chemoterapeutika	128
10.2. Emetika	128
10.3. Antiemetika	129
10.3.1. Indikace antiemetik	129
10.3.2. Dělení antiemetik	130
10.3.2.1. Antihistaminika	130
10.3.2.2. Fenothiaziny a butyrofenony	131
10.3.2.3. Benzodiazepiny	132
10.3.2.4. Benzamidy	132
10.3.2.5. Karbazolony (inhibitory serotoninových receptorů)	133
10.3.2.6. Kanabinoidy	134
10.3.3. Klinické použití antiemetik	134
10.4. Prokinetika	135

11. Psychofarmaka	136
11.1. Charakteristika látek s psychotropními účinky	137
11.1.1. Dělení psychofarmak podle čtyř základních parametrů psychiky	137
11.1.2. Běžně užívaná klasifikace psychofarmak	138
11.2. Psychiatrická onemocnění	140
11.2.1. Základní nosologické jednotky	140
11.2.2. Biologické hypotézy duševních nemocí	143
11.2.3. Principy diagnózy a léčby duševních poruch	144
12. Neuroleptika	146
12.1. Farmakologické vlastnosti	148
12.1.1. Účinky	148
12.1.1.1. Mechanismus účinku	148
12.1.1.2. Základní účinky	151
12.1.1.3. Indikace	153
12.1.2. Nežádoucí účinky	155
12.1.2.1. Nežádoucí účinky z ovlivnění CNS	155
12.1.2.2. Ostatní nežádoucí účinky	156
12.2. Chemická struktura a farmakokinetika	156
12.2.1. Skupiny neuroleptik	156
12.2.2. Farmakokinetika neuroleptik	157
12.3. Vlastnosti jednotlivých neuroleptik	161
12.3.1. Tradiční (klasická) neuroleptika	161
12.3.1.1. Fenothiaziny a thioxantheny	161
12.3.1.2. Dibenzothiepiny	165

12.3.1.3. Butyrofenony a difenylbutylpiperidiny	166
12.3.1.4. Indolové deriváty a alkaloidy rauwolfie	168
12.3.2. Atypická neuroleptika	168
12.3.2.1. Dibenzodiazepiny a příbuzné látky	170
12.3.2.2. Benzisoxazoly a příbuzné látky	171
12.3.2.3. Benzamidy	173
12.3.2.4. Další látky	174
12.4. Terapeutické použití neuroleptik	174
12.4.1. Terapie psychotických poruch	174
12.4.1.1. Zásady podávání neuroleptik	175
12.4.1.2. Použití atypických neuroleptik	177
12.4.2. Neuroleptanalgie	178
13. Antidepressiva a látky upravující afektivní poruchy	179
13.1. Úvod	180
13.1.1. Klasifikace afektivních poruch	180
13.1.2. Výskyt a léčba afektivních poruch	181
13.2. Antidepressiva	184
13.2.1. Inhibitory MAO (thymoeretika)	188
13.2.1.1. Chemická struktura	188
13.2.1.2. Mechanismus účinku a dělení IMAO	189
13.2.1.3. Neselektivní inhibitory MAO	191
13.2.1.4. Selektivní inhibitory MAO	191
13.2.2. Tricyklická antidepressiva (thymoleptika)	192
13.2.2.1. Chemická struktura	192
13.2.2.2. Mechanismus účinku a účinky	194
13.2.2.3. Nežádoucí účinky	196
13.2.2.4. Osud v organismu	196

13.2.2.5. Indikace	197
13.2.2.6. Charakteristické vlastnosti jednotlivých látek	199
13.2.3. Antidepresiva druhé a dalších generací	201
13.2.3.1. Antidepresiva s nižšími nežádoucími účinky (Antidepresiva 2. generace)	201
13.2.3.2. Antidepresiva ze skupiny selektivních „reuptake“ inhibitorů	202
13.2.3.3. Antidepresiva s dalšími mechanismy účinku	206
13.3. Antimanika a látky pro profylaxi periodických afektivních psychóz	208
13.3.1. Lithium	209
13.3.2. Další látky	210
13.4. Zásady podávání látek ovlivňujících náladu	211
14. Anxiolytika	213
14.1. Úvod	214
14.1.1. Charakteristika symptomů úzkostných stavů	214
14.1.2. Klasifikace úzkostných stavů a neurotických poruch	215
14.2. Anxiolytika	
14.2.1. Benzodiazepiny	216
14.2.1.1. Základní farmakologické vlastnosti BZD	216
14.2.1.2. Jednotlivé přípravky BZD	218
14.3. Ostatní anxiolytika	220
14.3.1. Deriváty propanu	220
14.3.2. Deriváty difenylmethanu	221
14.3.3. Buspiron a další skupiny látek	221
14.4. Terapeutické užití anxiolytik	223
14.5. Centrální myorelaxancia	224

15. Psychostimulancia a anorektika	225
15.1. Psychostimulancia	226
15.1.1. Methylxanthiny	227
15.1.1.1. Farmakologické vlastnosti	227
15.1.1.2. Jednotlivé látky	229
15.1.2. Budivé aminy a látky s podobnými účinky	229
15.1.2.1. Farmakologické vlastnosti	229
15.1.2.2. Jednotlivé látky	232
15.2. Anorektika	233
16. Kognitiva	235
16.1. Nootropní látky	236
16.1.1. Klasické nootropní látky	237
16.1.2. Látky s nootropní komponentou účinku	237
16.2. Ostatní kognitiva	238
17. Psychodysleptika	240
17.1. Úvodní poznámky	240
17.1.1. Účinky psychotomimetik	241
17.1.2. Dělení psychotomimetik	242
17.2. Psychotomimetika	242
17.2.1. LSD a příbuzné látky	243
17.2.2. Fencyklidin a příbuzné látky	243
17.2.3. Marihuana a hašiš	244
17.3. Delirogeny	244

18. Návykové látky a léčba látkové závislosti	245
18.1. Úvod	246
18.1.1. Možnosti objektivního odhadu vzniku látkové závislosti	249
18.1.2. Faktory určující vznik látkové závislosti	250
18.1.3. Sociální důsledky zneužívání návykových látek	251
18.2. Látky nejčastěji vyvolávající látkovou závislost	251
18.2.1. Alkohol	252
18.2.2. Opioidy	254
18.2.3. Marihuana a hašiš	257
18.2.4. Hypnotika a anxiolytika	260
18.2.5. Kokain	262
18.2.6. Amfetamin a další psychostimulancia	264
18.2.7. Halucinogeny	266
18.2.7.1. Diethylamid kyseliny d-lysergové (LSD)	266
18.2.7.2. Látky s účinky podobnými LSD	270
18.2.8. Fencyklidin	270
18.2.9. Tabák a nikotin	273
18.2.10. Těkavé látky	273
Literatura	275
Index	279